

УДК 351.86

## Визначення цілей військово-технічної політики України

О.Ф. САЛЬНИКОВА, Л.М. ЛЕНСЬКИЙ

Національна академія державного управління при Президентові України,  
м. Київ, Україна, E-mail: greekolga@list.ru

### Авторське резюме

У статті визначено цілі військово-технічної політики (ВТП). Визначення цілей (завдань) ВТП, її змісту, вимог до неї та напрямів її подальшого розвитку запропоновано здійснювати шляхом аналізу різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Серед таких факторів: геополітичне і воєнно-політичне положення України та її воєнна доктрина; реалізовані та діючі програми розвитку (реформування) військових формувань та їх технічного оснащення; умови майбутніх воєнних дій та тенденції розвитку їх змісту, форм, способів та характерних ознак бойових дій; основні положення військового мистецтва; концепції, теорії та доктрини бойового застосування військових формувань різних держав; виділені державою ресурси на розвиток військово-технічної сфери тощо. У статті представлено принципову схему послідовності формування державної військово-технічної політики.

**Ключові слова:** цілі військово-технічної політики, фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, формування державної військово-технічної політики, державне управління

## Determination of aims military-technical policy of Ukraine

O.F. SALNIKOVA, L.M. LENSKIY

National academy for public administration under the President of Ukraine,  
Kyiv, Ukraine, E-mail: greekolga@list.ru

### Abstract

In the article the aims of military-technical policy are considered. Determination of aims (tasks) of military-technical policy, its maintenance, requirements to it and directions of its further development it must come true by the analysis of different factors of external and internal environment. Among such factors: geopolitical and military-political position of Ukraine and its military doctrine; realized and operating programs of development (reformation) of the soldiery forming and them technical rigging; terms of future military operations and progress of their maintenance, forms, methods and characteristic signs of battle actions trend; substantive provisions of art of war; conceptions, theories and doctrines of battle application of the soldiery forming of the different states; resources dedicated by the state on development of military-technical sphere and others like that. The fundamental chart of sequence of forming of public military-technical policy is presented in the article.

**Keywords:** aims of military-technical policy, factors of external and internal environment, formation of state military-technical policy, state administration

**Постановка проблеми.** Першочерговим завданням політики національної безпеки, яке визначене Стратегією національної безпеки України, є підвищення ефективності системи державного управління національною безпекою. Його виконання передбачає модернізацію двох взаємозв'язаних складових вказаної системи. Перша складова передбачає

вдосконалення організаційно-правового та ресурсного забезпечення загальнодержавного механізму скоординованих дій Президента України та гілок державної влади, спрямованих на розробку та реалізацію державної політики національної безпеки. Ключове місце в цьому механізмі належить Президентові України, бо він як глава держави є гарантом

© О.Ф. Сальнікова, Л.М. Ленський, 2014

державного суверенітету, територіальної цілісності та здійснює загальне керівництво у сфері національної безпеки. Друга складова передбачає передусім вдосконалення організаційно-правового та ресурсного забезпечення структур сектору безпеки, які спеціально створюються державою для виконання завдань забезпечення національної безпеки (збройні сили, розвідка) [1].

При цьому вирішення питання щодо забезпечення централізації управління вказаними структурами та координації їх дій, є ключовим. Це головна умова раціонального «розведення» по рівнях управління завдань, компетенцій та відповідальності структур сектору безпеки, забезпечення системності, ефективності та результативності при прийнятті стратегічних рішень з питань забезпечення національної безпеки. При цьому питання забезпечення централізації політичного, уніфікація адміністративного та належна координація оперативного (військового) управління складовими сектору безпеки мають вирішуватись одночасно.

На жаль, за роки незалежності України повною мірою цього так і не вдалося досягти. Більше того, мало місце загрозливе розбалансування управління в системі забезпечення національної безпеки.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Методологічними, системними аспектами основ національної безпеки та методологічними основами державного управління національною безпекою займаються провідні вчені, такі як: Ситник Г.П., Бодрук О.С., Герасимов А., Білорус О.Г., Валевський О.Л. та інші дослідники. Зважаючи на актуальність та невирішеність багатьох питань по тематиці статті автори пропонують новий підхід до вирішення зазначених проблем. Дана публікація є логічним продовженням статті «Методологічні аспекти формування державної військово-технічної політики».

**Мета дослідження.** У даній статті автори ставлять завдання визначити цілі військово-технічної політики України (ВТП) та представити принципову схему послідовності формування державної

військово-технічної політики, одним зі складових якої є розвиток національно-оборонно-промислового комплексу.

**Виклад основного матеріалу.** Цілі військово-технічної політики (ВТП) можуть задаватися у вигляді:

- конкретної сукупності кількісних характеристик (параметрів), які можуть бути досягнуті в процесі реалізації ВТП (наприклад, може бути встановлена відносна кількість нових зразків, комплексів і систем озброєння та військової техніки (ОВТ) у загальній системі ОВТ Збройних Сил (ЗС) у визначений час);
- сукупності завдань, вирішення яких повинна забезпечити ВТП;
- якісного опису бажаного результату реалізації ВТП.

При цьому на різних ієрархічних рівнях цілей можливо використовувати будь-який з трьох способів визначення цілей. Однак перший спосіб доцільно використовувати для нижчих рівнів ієрархії, а третій – для вищих.

Другою важливою, окрім цілей ВТП, складовою, яка визначає зміст ВТП, є вимоги, які доцільно до неї висунути. Також як і цілі ВТП, вимоги до неї доцільно диференціювати за різними ознаками (її сфер і рівнів). Така диференціація може бути продовжена доки окремі вимоги (або одразу їх сукупність) не будуть виражені кількісно (якщо це в принципі можливо). Це може дати змогу зв'язати формалізованою залежністю вимоги до вищого (першого) та інших рівнів. Сукупність вимог можна буде в цьому випадку розглядати як сукупність показників та критеріїв оцінки ВТП на етапі її формування та визначити наскільки ВТП відповідає факторам, що враховувалися при її формуванні. Таким чином, за певних умов може бути отримана навіть цільова функція оцінки ВТП як об'єкта впливу цих факторів. Проте отримання такої формалізованої залежності є дуже складною справою. Тому частка показників кожного критерію може бути виражена лише якісно.

Отже, визначення вимог до ВТП слід вважати важливим етапом формування її цілей (завдань), змісту та системи взагалі. Також, як і цілі ВТП, вимоги

до неї доцільно диференціювати у вигляді принципів діяльності учасників ВТП. Ґрунтуючись на змісті вищевикладеного, до основних вимог, які повинні враховуватися під час формування та реалізації ВТП, доцільно віднести, насамперед, вимоги об'єктивності і системності.

Визначення цілей (завдань) ВТП, її змісту, вимог до неї та напрямів її подальшого розвитку повинно здійснюватися шляхом аналізу різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Серед таких факторів можуть бути: геополітичне та воєнно-політичне положення України та її воєнна доктрина; реалізовані та діючі програми розвитку (реформування) військових формувань та їх технічного оснащення;

умови майбутніх воєнних дій та тенденції розвитку їх змісту, форм, способів та характерних ознак бойових дій;

основні положення військового мистецтва;

концепції, теорії та доктрини бойового застосування військових формувань різних держав;

виділені державою ресурси на розвиток військово-технічної сфери тощо [2-5].

Тільки такий аналіз може дати змогу з різних варіантів змісту ВТП, її цілей, завдань та побудови системи озброєння обрати доцільний для України.

Враховуючи, що спрямованість та основний зміст ВТП визначаються на середню й далеку перспективу і що вони не дуже схильні до різких коливань впродовж короткого періоду часу, доцільно заздалегідь визначити основні елементи ВТП. Цей перелік її основних елементів, визначених посадовими особами, що мають право приймати рішення, дасть змогу обмежити сферу можливих дій посадових осіб та органів управління у військово-технічній сфері, допомагаючи розробникам і виконавцям ВТП оцінювати результати дій та рішень, які приймаються у ситуативних умовах, а також планів (заходів), концепцій, теорій та інших документів ще на етапі їх підготовки на предмет відпо-

відності довгостроковим інтересам держави. Це також дасть змогу спрямувати ВТП у різних сферах її здійснення і різних військових формуваннях на досягнення її основних цілей.

Визначення змісту ВТП, оцінювання прийнятих рішень потребують застосування різноманітного наукового інструментарію. При цьому виникають частіше за все багатокритеріальні завдання, бо ВТП та її окремі сфери можна охарактеризувати багатьма властивостями, що значно ускладнює процес прийняття рішень (оцінювання підготовлених варіантів). До того ж, складність такого оцінювання нині різко зростає внаслідок появи у ВТП нових властивостей, які прямо не мають відношення до бойового призначення систем ОВТ, але потребують оцінювання (наприклад, ступінь впливу зразків, комплексів і систем ОВТ на навколишнє середовище).

Численні дослідження проблем вирішення багатокритеріальних завдань, які з'явилися в останні десятиліття, спрямовані на дослідження доцільних рішень з урахуванням всієї сукупності окремих показників та критеріїв, які можуть являти собою компроміс між їх величинами, оскільки кожен з них тільки у тому або іншому ступені являє собою цільову функцію. Визначення ВТП за цих умов не може бути зведенням до набору однозначних правил дій (зміст ВТП – це комплекс рішень щодо самих різних питань у різних сферах, які можуть включати сотні цих питань одного і того самого рівня) і являє собою «суміш науки і мистецтва». Це призводить до необхідності вибирати систему властивостей, кожна з яких повинна мати доцільне значення у межах їх деякого цілісного набору, що загалом характеризує зміст ВТП. У цьому зв'язку велике значення під час обґрунтування цілей, завдань і змісту ВТП, а також перспектив її розвитку мають принципи, поняття, постулати та інші положення, які прийняті державою й використовуються органами управління у військово-технічній діяльності для розв'язання її проблем.

Формалізація процесів ВТП потребує

значних витрат і якщо ця формалізація не підвищує якість рішень, які приймаються, то вона тільки збільшує витрати на утримання системи управління. Коли посадові особи і органи управління намагаються знайти рішення в умовах невизначеності, вони можуть дуже понадіятися на точність і правильність відповіді, що дає модель, хоча вона є спрощеним відображенням реального стану речей (явищ). Тобто, в усіх випадках рішення, що приймають посадові особи, повинні лише враховувати отримані від моделювання результати та показники – кількісні методи оцінювання рішень необхідно доповнювати евристичними та експертними методами і процедурами. Ці методи, як показує світовий досвід, дозволяють розробляти та реалізовувати дуже ефективну ВТП.

У той самий час при формуванні ВТП та вирішенні її окремих питань є надійний спосіб об'єднання часткових показників та критеріїв, які оцінюють окремі властивості прийнятого рішення (варіанта, який обраний для реалізації) в єдину цільову функцію. Цей спосіб відшукується аналізом сутності функціонування ВТП (або її елементів) та ролі кожного часткового показника (критерію) в її процесах з ретельною перевіркою врахування всіх основних факторів впливу на її зміст. І це можна вжити, коли ВТП (або її елементи) володіє певною функціональною завершеністю (питання, які вирішуються, можуть задовольнити певну ціль (завдання) ВТП повністю).

Ґрунтуючись на викладеному, принципна схема обґрунтування (удосконалення) цілей, завдань, змісту, складу, організаційної структури та механізму функціонування системи ВТП може включати (рис. 1):

збирання, оброблення і аналіз інформації про ВТП різних держав світу;

обґрунтування методологічних основ формування державної ВТП;

аналіз основних факторів, які впливають на цілі, завдання і зміст ВТП, її склад, організаційну структуру і механізм функціонування;

формування (уточнення) основних

вимог до цілей, завдань і змісту ВТП, а також до її системи;

формування цілей, завдань, змісту ВТП, її складу, організаційної структури і механізму функціонування.

Таким чином, як підсумок, можна сказати наступне.

ВТП держави – це сукупність відносин, взаємодій і взаємозв'язків органів державної влади і різних організацій під час розроблення, виробництва і технічного оснащення військових формувань її воєнної організації. Сучасні умови потребують перетворення ВТП у пріоритетний напрям воєнної політики держави як найважливішого фактора її національної безпеки.

Широкі та різноманітні напрями ВТП, участь в її формуванні та реалізації багатьох організацій, невизначеність багатьох питань її цілей та змісту, недосконалість складу, структури та механізму функціонування її системи значно ускладнюють процес прийняття комплексних рішень з військово-технічних проблем і різко підвищують значення теоретичної підготовки апарату управління, зайнятого у військово-технічній галузі, та методології обґрунтування ВТП.

До основних характеристик ВТП доцільно віднести її цілі (завдання), зміст, склад, організаційну структуру та механізм функціонування її системи. Характеристики ВТП визначаються на основі аналізу цілей і завдань воєнної організації держави, факторів, які на них впливають, вимог, які до них доцільно висувати. Цілі і завдання воєнної організації держави визначають цілі і завдання ВТП, а останні у взаємодії з факторами обстановки, яка склалася, – вимоги до неї та її зміст. При цьому вимоги визначають якою має бути ВТП, а цілі та завдання – її спрямованість і результат. Цілі ВТП для аналізу доцільно подати структурованою сукупністю її завдань різних рівнів. При цьому формуються сукупності цілей і завдань вищого рівня (однакові для всіх її сфер) та окремих сфер. Зміст ВТП може бути розкритий через систему розподілу її понять (предметів, явищ) на групи за предметно-цільовою ознакою, яка дозволяє роз-

поділити його за сферами здійснення, а всередині них – за цілями (завданнями).

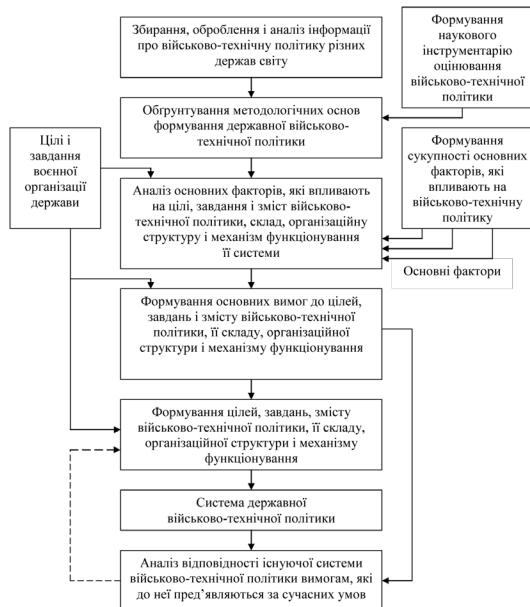


Рис. 1. Принципова схема послідовності формування державної ВТП.

Вимоги до ВТП, як і її цілі, доцільно структурувати за рівнями, продовжуючи декомпозицію доти, доки окремі вимоги (або їх сукупність) не будуть виражені числом [3]. Це може дозволити зв'язати формалізованою залежністю вимоги вищого (першого) та інших рівнів. Сукупність вимог можна буде у цьому випадку розглядати як сукупність кількісних показників оцінки ефективності ВТП на етапі її формування, яка може дозволити відповісти на питання, наскільки вона відповідає факторам, що враховувалися при її формуванні. При визначених умовах може бути навіть

отримана цільова функція оцінки якості ВТП як об'єкта впливу цих факторів. До основних загальних вимог ВТП (однакових для всіх її сфер) доцільно віднести вимоги об'єктивності, доцільності, ефективності управління, результативності тощо. При формуванні ВТП безумовно необхідний ретельний аналіз факторів, які впливають на вибір її характеристик, конкретний перелік яких визначається метою аналізу. Тільки такий аналіз може дозволити з різних варіантів майбутнього рішення обрати доцільний для держави, зміст якого може містити альтернативні шляхи вирішення військово-технічних проблем відносно розвинутих країн.

**Висновки.** ВТП держави повинна формуватися як єдина цілісна система. Це твердження є ключовим для методології її формування. Тому, визначаючи її цілі, завдання, зміст, побудову її системи, пріоритетне значення необхідно надавати підвищенню її системних властивостей. Тільки така ВТП зможе забезпечити розроблення і створення ефективної єдиної цілісної (регіональної по суті, якщо брати світовий масштаб) системи ОВТ ЗС, спроможної вести розвідку, чинити будь-який вплив (ракетними ударами, вогнем артилерії, засобами радіоелектронної боротьби тощо) на противника і управляти збройною боротьбою у реальному масштабі часу на всій території України і на підступах до її кордонів. Створення системи ОВТ національним оборонно-промисловим комплексом із сильними синергетивними властивостями – магістральний шлях розвитку ОВТ воєнної організації держави.

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2012. – 544 с.
2. Методологічні аспекти оцінки стану військово-технічної політики та її складових / В. В. Зубарев, О.П. Кутовий, О.О. Свергунов, С.М. Химченко. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 206 с.
3. Воєнно-технічна політика: проблеми формування та управління: Монографія / В. О. Смірнов, Л. М. Ленський, С. В. Жданов; За заг. ред. В. О. Смірнова. – К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2011. – 216 с.
4. Інформаційно-аналітичний огляд військових новин // Центр воєнної політики та політики безпеки. – 2013. – Випуск № 10 / 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.defpol.org.ua/site/index.php/uk/arhiv/arhiviao/14267-1013>.

5. Кораблин В. Терминосистема – важнейший элемент научно-методического аппарата военно-технических исследований // Военная мысль. – 2009. – № 8. – С. 66–70.
6. Смирнов В., Киселев А., Наконечный В., Бороховостов И., Горский А. Совершенствование системы управления военно-технической политикой Украины // Артиллерийское и стрелковое вооружение. – 2007. – С. 12 – 18.
7. Советский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1988. – 1599 с.

## REFERENCES:

1. *Sytnyk H.P. Derzhavne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi zasady) (Public Administration of National Security (conceptual, organizational and legal principles)).* К.: NADU, 2012. 544 p.
2. *Metodolohichni aspekty otsinky stanu viiskovo-tekhnichnoi polityky ta yii skladovykh (Methodological aspects of assessment of military-technical policy and its components).* К.: *Intertekhnolohiia*, 2009. 206 p.
3. *Voienno-tekhnichna polityka: problemy formuvannia ta upravlinnia: Monohrafiia (Military-technical policy: problems of formation and management: a monograph).* К.: *TsNDI OVT ZSU*, 2011. 216 p.
4. *Informatsiino-analitychnyi ohliad viiskovykh novyn (Informational-analytic review of military news).* *Tsentr voiennoi-polityky ta polityky bezpeky*. 2013. Vypusk № 10 / 13. Mode of access: <http://www.defpol.org.ua/site/index.php/uk/arhiv/arhiviao/14267-1013>
5. *Korablin V. Terminosistema – vazhneyshiy element nauchno-metodicheskogo apparata voenno-tehnicheskikh issledovaniy (Terminosistemy - a key element of scientific and methodological apparatus of the military-technical research).* *Voennaya myisl*. 2009. № 8. P. 66–70.
6. *Smirnov V., Kiselev A., Nakonechnyy V., Borohvostov I., Gorskiy A. Sovershenstvovanie sistemy upravleniya voenno-tehnicheskoy politikoy Ukrainyi (Improve management of military-technical policy of Ukraine).* *Artilleriyskoe i strelkovoe vooruzhenie*. 2007. P. 12 – 18.
7. *Sovetskiy entsiklopedicheskiy slovar (Soviet Encyclopedic Dictionary).* М.: *Sovetskaya entsiklopediya*, 1988. 1599 p.

**Сальнікова Ольга Федорівна** – кандидат технічних наук, доцент  
Національна академія державного управління при Президентові України  
Адреса: 03057, м. Київ, вул. Ежена Поттьє, 20  
E-mail: greekolga@list.ru

**Ленський Леонід Миколайович** – кандидат військових наук, доцент  
Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України  
Адреса: 03049, м. Київ, 49, Повітрофлотський проспект, 28

**Salnikova Olga Fedorivna** – PhD in technical science, associate professor  
National academy for public administration under the President of Ukraine  
Address: 20, Ezhena Pottier Str., Kyiv, 03057  
E-mail: greekolga@list.ru

**Lenskiy Leonid Mykolaiovych** – PhD in military science, associate professor  
Central research institute of weapons and military equipment of the Armed Forces of Ukraine  
Address: 28, Povitroflotskyi Av., Kyiv, 03049